

4. ДАХМО. – Ф. 300. Каменецкая уездная по делам о выборах в Государственную Думу комиссия. – Оп. 1. – Спр. 1. Копии указов Правительственного Сената о порядке проведения выборов. – 113 арк.

5. ДАХМО. – Ф. 707. Староконстантиновская уездная по делам о выборах в III Государственную думу комиссия. – Оп. 1. – Спр. 1. Инструкция, утвержденная министром внутренних дел, о порядке проведения выборов в Государственную Думу на съездах и в отделениях съездов городских избирателей. Распоряжения волынского губернатора о назначении дня созыва предварительного съезда мелких землевладельцев, съездов уездных землевладельцев, городских избирателей, уполномоченных от крестьян и рабочих. – 8 арк.

Новик Валерій Анатолійович
старший викладач
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Забезпечення доступу до публічної інформації

Прийняття Закону України «Про доступ до публічної інформації» (далі – Закон) стало важливим кроком у сфері дотримання конституційних прав і свобод людини в Україні. Особливістю доступу до публічної інформації є набуття органами влади більшої відкритості та прозорості для громадян, що значно зменшує можливість зловживань та порушень.

Даний Закон України набув чинності 9 травня 2011 року. Громадяни України отримали вільний доступ до інформації, яка перебуває у володінні органів державної влади, місцевого самоврядування, правоохоронних органів, органів контролю та становить суспільний інтерес.

Сьогодні понад 90 країн світу прийняли закони щодо доступу до публічної інформації. З-поміж 56 держав-членів Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) право на доступ до інформації про діяльність влади на рівні Конституції закріпила 21 країна, 45 держав-членів ОБСЄ мають спеціальні закони про доступ до інформації [1].

Проголошення права на доступ до інформації на рівні конституції країни, а також ухвалення закону про доступ до інформації – це переломний момент в історії утвердження права знати в кожній державі та визначальна перемога громадянського суспільства.

Надзвичайно важливим є основне питання, доступ до якої інформації гарантує цей Закон, яка інформація вважається публічною і чи завжди вона є відкритою за режимом доступу.

Відповідно до ст.1 Закону публічна інформація – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, яка була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим законом [2].

В частині другій цієї статті зазначено, що публічна інформація є відкритою, крім випадків, встановлених законом. Тобто, запитувачі інформації можуть запитувати будь-яку інформацію, яка є в розпорядженні суб'єктів владних повноважень, інших

розпорядників публічної інформації, і яка не віднесена до інформації з обмеженим доступом.

Відповідно до ст. 19 Закону запитувач має право звернутися до розпорядника інформації з запитом на інформацію незалежно від того, стосується ця інформація його особисто чи ні, без пояснення причини подання запиту.

Інформація вважається публічною, оскільки вона створюється, збирається, обробляється, зберігається в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків передбачених чинним законодавством, та за рахунок бюджетних коштів, призначених на забезпечення діяльності відповідного органу влади, іншого розпорядника інформації.

Відкритою повинна бути інформація, яка становить суспільний інтерес.

Для того, щоб зрозуміти, яка інформація становить суспільний інтерес, необхідно звернутися до ст. 29 Закону України «Про інформацію (в редакції 01.01.2017)», відповідно до якої: «Інформація з обмеженим доступом може бути поширена, якщо вона є суспільно необхідною, тобто є предметом суспільного інтересу, і право громадськості знати цю інформацію переважає потенційну шкоду від її поширення».

В цій же статті закріплено, що предметом суспільного інтересу вважається інформація, яка свідчить про загрозу державному суверенітету, територіальній цілісності України; забезпечує реалізацію конституційних прав, свобод і обов'язків; свідчить про можливість порушення прав людини, введення громадськості в оману, шкідливі екологічні та інші негативні наслідки діяльності (бездіяльності) фізичних або юридичних осіб тощо [3].

Цей перелік предметів суспільного інтересу не є вичерпним – це впливає з уживання сполучника «тощо». Наведені в Законі «Про інформацію» приклади інформації, що становить суспільний інтерес, ґрунтуються на оціночних категоріях, що може створювати різночитання при застосуванні на практиці.

Інформація є публічною, адже вона пов'язана з діяльністю публічних інституцій, однак це не означає, що така інформація є завжди відкритою відкритою за режимом доступу.

Види інформації з обмеженим доступом, вимоги до обмеження доступу, окремі категорії відомостей, доступ до яких не може бути обмежено, а також інші положення щодо інформації з обмеженим доступом визначає ст. 6 Закону.

Стаття 6 є однією з головних у Законі, оскільки визначає критерії, яким має відповідати будь-яке обмеження доступу до інформації, – незалежно від того, на підставі якого закону чи яким розпорядником публічної інформації здійснюється таке обмеження.

Відповідно до даної статті інформацією з обмеженим доступом є:

- 1) конфіденційна інформація;
- 2) таємна інформація;
- 3) службова інформація.

Обмеження доступу до інформації здійснюється відповідно до Закону при дотриманні сукупності таких вимог:

- 1) виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя;

- 2) розголошення інформації може завдати істотної шкоди цим інтересам;
- 3) шкода від оприлюднення такої інформації переважає суспільний інтерес в її отриманні.

Закон не містить перелік інформації, яка не може бути надана, але натомість визначає критерії, на підставі яких може бути обмежено доступ – залежно від конкретних обставин ситуації та інформації, що запитується.

Отже, більш детально розглянемо яка ж інформація являється конфіденційною, таємною чи службовою.

Конфіденційна інформація – це інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, та яка може поширюватися у визначеному ними порядку за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов [4].

У процесі своєї діяльності фізичні та юридичні особи можуть створювати або накопичувати різноманітну інформацію, і самостійно визначати умови її зберігання та поширення (якщо вона не є суспільно важливою).

Одним з різновидів конфіденційної інформації є, відповідно до Закону України «Про інформацію» (в ред. від 01.01.2017р.), інформація про фізичну особу (персональні дані) – відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу. До конфіденційної інформації про фізичну особу зокрема належать дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження.

До цього виду інформації ст. 15 Закону України «Про інформацію» встановлюється особливий режим: не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та захисту прав людини.

Інформація про особу надається та використовується лише з обов'язковим додержанням вимог ст. 10 Закону. Не підлягає оприлюдненню та наданню на запити інформація, якщо при цьому будуть порушені вимоги Закону України «Про захист персональних даних».

До конфіденційної інформації про фізичну особу належать, зокрема, дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження. Крім вказаної, до конфіденційної інформації Конституційний Суд відніс також і відомості про майновий стан та інші персональні дані.

Перелік даних про особу, які визнаються як конфіденційна інформація не є вичерпним, узагальнивши ряд нормативно-правових актів, слід відмітити що конфіденційною є:

- 1) будь-яка інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою (крім інформації, обмеження доступу до якої заборонено законом). Суб'єкти владних повноважень не можуть відносити інформацію до конфіденційної;

- 2) інформація про фізичну або юридичну особу, конфіденційність якої встановлено законом, якщо сама особа не оприлюднила таку інформацію або не надала згоду (дозвіл) на її розголошення іншим чином.

Наступним видом інформації доступ до якої обмежено є таємна інформація. Таємна інформація – це інформація розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству і державі. Таємною визнається інформація, яка містить державну, професійну, банківську таємницю, таємницю слідства та іншу передбачену законом

таємницю [5].

Державна таємниця – відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленому Законом України «Про державну таємницю», державною таємницею і підлягають охороні державою [6].

До професійних таємниць слід віднести адвокатську таємницю, лікарську таємницю, нотаріальну таємницю, аудиторську таємницю, таємницю сповіді та таємницю журналістських джерел. Обов'язок не розголошувати довірену їм інформацію належить до професійних (тобто пов'язаних з певною професією) обов'язків і є складовою етики (внутрішніх правил) певної професії. Важливим у цьому відношенні є питання довіри – особа, яка потребує певної професійної допомоги, погоджується надати чутливу для себе інформацію, очікуючи збереження її в таємниці. Вона також очікує, що надана нею інформація може бути розголошена лише за її згоди. При цьому така інформація надається під час реалізації (захисту) особою своїх прав і свобод (наприклад, право на здоров'я, на правову допомогу, на свободу віросповідання). Тому розголошення довіреної інформації матиме наслідком обмеження прав осіб, які не зможуть вільно користуватися послугами відповідних професій, якщо не матимуть впевненості у захищеності інформації, яку вони передають.

Предметом адвокатської таємниці є питання, з яких громадянин або юридична особа зверталися до адвоката, суть консультацій, порад, роз'яснень та інших відомостей, одержаних адвокатом при здійсненні своїх професійних обов'язків. Забороняється будь-яке втручання в адвокатську діяльність, вимагання від адвоката, його помічника, посадових осіб і технічних працівників адвокатських об'єднань відомостей, що становлять адвокатську таємницю. З цих питань вони не можуть бути допитані як свідки. (Статті 9–10 Закону України «Про адвокатуру»).

Нотаріальна таємниця – це сукупність відомостей, отриманих під час вчинення нотаріальної дії або звернення до нотаріуса заінтересованої особи, в тому числі про особу, її майно, особисті майнові та немайнові права і обов'язки тощо

Професійною таємницею слід вважати і таємницю журналістських джерел, хоча чинне законодавство прямо і не містить такого поняття. Відповідно до частини другої ст. 25 Закону «Про інформацію» журналіст має право не розкривати джерело інформації або інформацію, яка дозволяє встановити джерела інформації, крім випадків, коли його зобов'язано до цього рішенням суду на основі закону.

Третім видом інформації, доступ до якої обмежено, являється службова.

Відповідно до ст. 9 Закону до службової може належати така інформація:

1) що міститься у документах суб'єктів владних повноважень, що становлять внутрішній службову кореспонденцію, доповідні записки, рекомендації, якщо вони пов'язані з розробкою напряму діяльності установи або здійсненням контрольних, наглядових функцій органами державної влади, процесом прийняття рішень і передують публічному обговоренню та/або прийняттю рішень;

2) зібрана в процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, яку не віднесено до державної таємниці.

Документам, що містять інформацію, яка становить службову інформацію, присвоюється гриф «для службового користування».

Отже, законодавством чітко визначено доступ до якої інформації обмежується. Точно так же Закон «Про інформацію» в ст. 21 визначає інформацію доступ до якої не може бути обмежено.

Відповідно до частини четвертої ст. 21 Закону України «Про інформацію» до інформації з обмеженим доступом не можуть бути віднесені такі відомості :

- 1) про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту;
- 2) про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні ситуації, що сталися або можуть статися і загрожують безпеці людей;
- 3) про стан здоров'я населення, його життєвий рівень, включаючи харчування, одяг, житло, медичне обслуговування та соціальне забезпечення, а також про соціально-демографічні показники, стан правопорядку, освіти і культури населення;
- 4) про факти порушення прав і свобод людини і громадянина;
- 5) про незаконні дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб;
- б) інші відомості, доступ до яких не може бути обмежено відповідно до законів та міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Не може бути обмежено доступ до інформації про розпорядження бюджетними коштами, володіння, користування чи розпорядження державним, комунальним майном, у тому числі до копій відповідних документів, умови отримання цих коштів чи майна, прізвища, імена, по батькові фізичних осіб та найменування юридичних осіб, які отримали ці кошти або майно (частина п'ята ст. 6 Закону).

Не належать до інформації з обмеженим доступом переліки відомостей, що становлять службову інформацію – документ, який складається органами державної влади, органами місцевого самоврядування, іншими суб'єктами владних повноважень, у тому числі на виконання делегованих повноважень.

Хоча частиною 5 ст. 6 Закону встановлено заборону на обмеження доступу до певної інформації, ця заборона не є абсолютною – з неї можливі винятки. Такими винятками є обмеження доступу до цієї інформації, коли її розголошення може завдати шкоду інтересам, національній безпеці, оборони, розслідуванню чи запобігання злочину.

Проаналізувавши деякі норми Закону про види та обсяг інформації, що являється публічною, слід зазначити, що ухвалений Закон України «Про доступ до публічної інформації» містить реальні механізми, що здатні зробити діяльність влади прозорішою. Закон створив нормативну основу для забезпечення гарантій права на інформацію, а саме: були детально прописані всі способи доступу до інформації, які сприяють найбільшій поінформованості громадськості та максимальній відкритості інформації та звужено можливості обмеження на вільний розсуд чиновника доступу до інформації.

Список використаних джерел та літератури:

1. Waiting for Transparency in Luxembourg: Eleven Years and Counting, режим доступу-<http://www.access-info.org/en/european-union/176-luxembourg-transparency-eleven-years-and-counting>.
2. Закон України «Про доступ до публічної інформації» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 32. – С. 314.
3. Закон України «Про інформацію» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 48. – С. 650.
4. Закон України «Про інформацію» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 48. – С. 650.
5. Закон України «Про доступ до публічної інформації» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 32. – С. 314.

Зосімович Олена Юріївна

старший викладач

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Професійний портрет помічника присяжного повіреного Житомирського окружного суду

Судовими реформами 1864 р. у Російській імперії було створено інститут присяжних повірених, якого раніше в державі не існувало. Одночасно оформився прошарок помічників адвокатів, який став одним із шляхів поповнення професійних кадрів в адвокатурі. Проте, статuti не встановлювали ніяких правил вступу у помічники, їх прав та обов'язків, відповідальності за професійні зловживання [1]. За думкою російської дослідниці Т. Ілліної, способи практичного стажування помічників присяжних повірених були вироблені радами присяжних повірених в ході судової практики. Основною формою стажування були заняття під керівництвом присяжних повірених. На практиці це призвело до того, що помічники стали самостійно вести цивільні та кримінальні справи. Вперше їх діяльність була регламентована Постановою Петербурзької ради присяжних повірених 11 травня 1868 р., яка зобов'язала адвокатів кожні півроку повідомляти про хід справ, які знаходились у впровадженні їх помічників. В 1871 р. було видано правила, які ввели деякі обмеження для помічників, а саме: впроваджувався термін для вступу в корпорацію помічників: шість місяців для ведення кримінальних справ, рік – для цивільних справ, дворічний термін для ведення цивільних справ в тих судах, де кількість присяжних повірених була достатньою. Участь помічників у судовому представництві в цивільному процесі була дещо обмежена законом від 25 травня 1874 р. за яким помічник присяжного повіреного мав право участі у судовому процесі тільки за умови отримання свідоцтва приватного повіреного, сплативши при цьому фіксований грошовий збір. Цікаво, що планувалось, що введення плати не повинно було стати значною перепоною для здійснення судового представництва – воно коштувало 75 карбованців на рік. Проте, російських губерніях, вочевидь, це була занадто велика платня, тому що за 1875 р. з 250 помічників, які стажувалися при Петербурзькій Раді, тільки 104 мали свідоцтво приватного повіреного [1]. Позитивним у необхідності оформлення та купівлі свідоцтва була можливість бути фактично незалежним від патрона та Ради. Воно дозволяло протягом всього п'ятирічного терміну стажування займатися адвокатською практикою.

Житомирський окружний суд входив до юрисдикції Київської судової палати разом із Київським, Луцьким, Могильовським, Ніжинським, Стародубським, Уманським, Черкаським та Чернігівським судами. Його було відкрито 29 червня 1880 р. Із звітної документації суду дізнаємося, що штат присяжних повірених та їх помічників було сформовано протягом першого року роботи. Чисельність помічників присяжних повірених не була сталою. У 1880 р. їх було шестеро, в 1886 – двоє, в 1904 – 18 осіб [3, арк. 9]. Таке коливання простежується на фоні зростання кількості стажерів в цілому у Київській судовій палаті. За даними українського дослідника О. Серякова, в 1886 р. в Київській судовій палаті нараховувалося 54 помічника, в 1913 р. – 417 [2].